

Copertă: fotografie de Andrei „Kuki” Balogh (colecție personală),
design – Alina Ciupei, Andreia E. Breaz

Redactare, tehnoredactare: Andreia E. Breaz

Colecție: *ISTORIE*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FĂRCAȘ, TIBERIU

Călin Nemeș – Povestea unui revoluționar. Ediția a doua/ Tiberiu Fărcaș

Cluj-Napoca:

Ecou Transilvan, 2020

ISBN 978-606-730-613-2

94

929

© Tiberiu Fărcaș

Toate drepturile sunt rezervate.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă
fără acordul Editurii și al autorului.

Editura ECOU TRANSILVAN, Cluj-Napoca, 2020

Editor: Nadia Fărcaș

E-mail: office@edituraecou.ro

Telefon: 0745828755; 0364730441

www.edituraecou.ro

Tiberiu Fărcaș

CĂLIN NEMEȘ

POVESTEA UNUI REVOLUȚIONAR

Ediția a doua,
revizuită și adăugită

Editura Ecou Transilvan

Cluj-Napoca

2020

CUPRINS

<i>CUVÂNTUL AUTORULUI</i>	5
CAPITOLUL I CLUJUL ÎN ANII COMUNISMULUI	7
CAPITOLUL II REVOLUȚIA	27
CAPITOLUL III ANII CIVICI	85
CAPITOLUL IV SINUCIDAREA	107
CAPITOLUL V AMINTIRI DESPRE CĂLIN NEMEȘ	123
<i>ANEXE</i>	173
<i>BIBLIOGRAFIE</i>	219

Cuvântul autorului

L-am prins pe Călin Nemeș în viață, ca prezentator de concerte rock. Eram tânăr licean și de pe la 13-14 ani mi-a intrat muzica rock în sânge. Sunt un „decreșel” clasic. Am prins două concerte cu Cenaclul „Flacăra” și de acolo, văzând Irisul în mare formă, am prins dragoste de rock și concerte. Intrat la liceu în centrul Clujului, la „G. Barițiu”, eu locuind cu părinții în Mănăstur, am început să degust din atmosfera cafenelelor clujene, chemat fiind de un licean de-a XII-a. Așa am ajuns la *Zahana*, la *Trei Păduchi*, adică la *Tripă*, dar mai ales la *Arizona*.

Acolo l-am văzut, prima oară, cu un grup de hippioți târzii, pe actorul Călin Nemeș. Nu știam nimic despre el, am remarcat doar vocea. Apoi i-am recunoscut vocea la concerte rock pe care le prezenta. Nu îndrăzneam să urc la etaj la „Arizona”, era o „zonă crepusculară” pentru mine, dominată de un grup eterogen, de amici ai actorului, cu mult mai mari ca mine. De aici fascinația pentru el.

Apoi a venit Revoluția, când el a devenit un Erou. Cel puțin pentru mine. Am fost fericit când am aflat că nu a murit în Piața Libertății, iar vestea morții lui în 8 iulie 1993 am primit-o când eram la Costinești. Am fost trist, atât îmi aduc aminte. L-am urmărit la „Golaniada” din Cluj, apoi nu prea am mai auzit de el decât la comemorările de la Hotel „Conti”, la care am participat în decembrie 1990-1992, dar și după aceea.

Apoi, după trista sa moarte se vorbea despre el în public în special la comemorarea morților de la Revoluție. În rest, doar apropiații probabil că îl pomeneau și vorbeau despre el. Nu am mai știut nimic mult timp, ani și ani, despre Călin Nemeș, dar de uitat nu îl uitasem...

Când am cumpărat la un târg de viniluri dublul album „Lanțurile” al trupei Krypton, cu Călin Nemeș recitând, am fost iar uimit de vocea sa, de talentul său. Din nou și din nou. Ca ziarist, am adunat articole, cărți în care se vorbește despre ce s-a întâmplat la Revoluție, în unele cu lux de amănunte. Dar a crescut în mine dorința să știu mai mult despre Călin Nemeș. Să existe o carte, sau cărți despre el. Să știm mai mult, pentru că a fost o personalitate complexă, un personaj special al Clujului. Pentru mine, cel puțin. Un idol al tinereții mele. Un om special, curajos și talentat.

Mulțumesc tuturor celor care au făcut posibilă apariția acestei cărți. Sper să mai scrie cărți despre Călin și alți autori, în special oameni care l-au cunoscut personal.

Nu doresc să uit pe cineva, așa că mulțumesc tuturor, dar absolut tuturor celor care au contribuit la apariția cărții. Mulțumesc colectivului de la Biblioteca Centrală Universitară (BCU) „Lucian Blaga” pentru sprijinul constant. Mulțumesc editurii Ecou Transilvan și în special editoarei Nadia Baciuc.

Mulțumesc soției și părinților.

Dar cel mai mult îi mulțumesc lui Călin Nemeș, pentru tot ce a făcut pentru Cluj și România.

CAPITOLUL I

CLUJUL ÎN ANII COMUNISMULUI

Actorul și revoluționarul Călin Nemeș s-a născut într-o familie de oameni simpli, la data de 8 mai 1960, în România dictaturii comuniste, condusă de Gheorghe Gheorghiu-Dej și a prins toată dictatura lui Nicolae Ceaușescu.¹ Pe 21 decembrie 1989, în Piața Libertății, Călin Nemeș a protestat împotriva dictaturii. A rămas celebră fotografia în care se poate vedea cum actorul și-a dezvelit pieptul în fața plutonului de militari care a venit să „restabilească ordinea”.

Călin Nemeș în fața plutonului de militari.
Piața Libertății, 21 decembrie 1989. Foto: Răzvan Rotta.

¹ *Revoluția română din Decembrie 1989. Locuri, date, fapte. Mic dicționar*, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2009.

A căzut lovit, dar a supraviețuit miraculos. Alții nu au avut norocul lui. Au murit pe loc. Câteva zile mai târziu, regimul comunist era spulberat și aruncat la coșul de gunoi al istoriei. Călin Nemeș a intrat după Revoluție la actorie. A continuat să ceară dreptate și să protesteze în stradă, să conteste regimul neocomunist, perestroikist al lui Ion Iliescu, să ceară pedepsirea celor care au tras în popor, alături de disidenta autentică care a fost Doina Cornea. Nemeș a jucat într-un film bun cu partizani anticomuniști, despre colectivizare, a rostit superb poezii pe o operă rock, „Lanțurile” a trupei Krypton. Apoi, șocant, s-a sinucis pe 8 iulie 1993.

Aceasta e povestea lui, a celui care a fost „scânteia” Revoluției clujene anticomuniste.

Nemeș a făcut liceul la seral, la liceul „Emil Racoviță”, pentru că ziua muncea la Teatrul de Păpuși „Puck”, iar încadrarea lui oficială a fost de actor mânăuitor de păpuși. Călin Nemeș a fost și figurant la Teatrul Național, dar a prins și un rol la un moment dat. Își dorea cu ardoare să joace la Teatrul Național, dar acolo nu puteai intra decât cu greu și cu studii. Și-a dorit mult, după liceu, să devină actor la Cluj, dar a căzut la admitere la Mureș. În 1990, după ce a ieșit din spital, fiind împușcat la Revoluție, la finalul lui februarie, s-a întors la „Puck”, iar în vara lui 1991 a intrat la regie, dar apoi s-a transferat la actorie, la clasa unde profesoară a fost marea actriță Melania Ursu.

La Teatrul de Păpuși „Puck” a fost și pompier o perioadă, înainte de Revoluție².

Foto: Arhivă Teatrul de Păpuși „Puck”.

Seara urma cursurile la liceul „Emil Racoviță”, liceu bun al Clujului, unde s-a făcut remarcat la limba română, își amintește profesoara sa.

„Liceul «Emil Racoviță» era de matematică-fizică, am avut puțin timp clase de uman, la seral. Călin Nemeș cred că a absolvit liceul în 1988, dar nu sunt sigură. M-a marcat și pe mine, vorbea despre lirica eminesciană ca un specialist, dezvăluia o profundă sensibilitate. L-am avut elev în clasa a XII-a. Lucrarea lui de Bacalaureat, din Eminescu, a fost

² Interviu privat cu Valentin Mălăescu.

brilantă, a luat 10. Am fost impresionată de cunoștințele sale din poetul național. Efectiv m-a uimit. Era un băiat simțit și deștept”, rememorează Voichița Ciobanu Maiorescu, profesoara lui de limbă română.³

România în care creștea viitorul actor Călin Nemeș era o țară de peste patru decenii dominată de un regim dictatorial, comunist, cu omniprezenta Securitate, poliția politică a regimului⁴ de veghe, să nu apară o disidență serioasă care să conteste regimul de cult al personalității tot mai aberant. Anii de tinerețe ai viitorului actor au fost cei mai duri din România comunistă. Anii '70, mai liberali, primii cinci ani ceaușiști⁵, erau deja istorie când Nemeș începea să înțeleagă ce se petrece în jurul lui. Penuria de produse de bază se instala tot mai tare începând cu anul 1980 mai ales, din cauza deciziei aberante a lui Ceaușescu de a plăti datoria externă, într-o încercare disperată și absurdă de a rămâne cât mai independent economic de marile puteri.⁶ La fel ca majoritatea românilor, și Nemeș resimțea acut nu doar penuria, ci, mai ales, lipsa de

³ Interviu privat cu Voichița Maiorescu.

⁴ Dennis Delletant, *Ceaușescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989*, București, Ed. Humanitas, 1998.

⁵ Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu, 1965-1989. Geniul Carpaților*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, 2016.

⁶ Televiziunea Digi 24, canal propriu de YouTube, *Adevărul despre revoluția din 89 - Partea I și II*, <https://www.youtube.com/watch?v=BtV7DEl5zeg>

libertate. Pentru un spirit de artist, rebel, asta era ceva mai rău ca lipsa mâncării, a căldurii, a produselor. Mai rău ca asta nu se putea, iar Nemeș resimțea, alături de tot mediul cultural, cenzura și presiunea Partidului comunist în cultură, dar și în viața de zi cu zi.⁷ Și lipsurile materiale l-au afectat pe viitorul student la actorie. Călin Nemeș provenea dintr-o familie fără mari posibilități.

„A dus-o greu, foarte greu, puțini știu asta. El când s-a întors din armată a dormit o perioadă în gară, dar apoi a primit locuința de la părinți, în curte comună, dar era vai de mama ei, era pe Moșilor 91, și s-a mutat acolo până după Revoluție”, își amintește unul din cei mai buni prieteni ai său, Valentin Mălăescu, la rândul lui actor amator, jurnalist după Revoluție, de profesie inginer.⁸

Clujul anilor 1980 nu se deosebea cu nimic de situația din România. Era cenușiu, controlat de Partid și Securitate, cu magazinele mai mereu goale. Cum se știe, ultimul deceniu comunist a fost caracterizat de o profundă criză economică, o penurie gravă de produse de bază. Tot ce se producea se exporta la comanda „tovarășilor”. Așa se întâmpla și la Cluj, oraș vechi, universitar, dar în care comuniștii au construit o platformă industrială intitulată „Combinatul de Utilaj Greu” (C.U.G.) care va avea un rol

⁷ Miruna Runcan, *Discursul criticii teatrale în comunism. Fluctuantul dezgheț 1956-1964*, Ed. Tracus Arte, 2019.

⁸ Interviu privat Valentin Mălăescu.

important în Revoluția anticomunistă clujeană. 25.000 de clujeni lucrat la C.U.G., majoritatea populație de origine rurală, care locuia în cartierele „dormitor” Mărăști și Mănăstur, după anul 1970. Mai erau și alte fabrici mari, „Metalul Roșu”, „Tehnofrig”, „Terapia”, „16 Februarie”, „Electrometal”, cooperative meșteșugărești cum ar fi „Arta Jucăriilor”, „Mobilă și jucătorii”, „Igiena” și multe altele. Vechiul Heidelberg românesc a fost „industrializat” de comuniști cu o puternică populație rurală adusă din acest mediu.

Uitarea se așterne ușor peste ani, iar 30 de ani sunt o generație. Tinerii de acum au informația la un click distanță, dar o discuție cu ei vădește că știi puține despre „Epoca de Aur”. Uitarea se așterne și asupra împrejurărilor care au condus la Revoluția anticomunistă. Prea des auzim nostalgici care se întreabă de ce nu a fost bun comunismul, marxismul, de aceea este important să rememorăm.

Cota de benzină

În „Epoca de Aur”, cum a denumit-o cuplul Ceaușescu, ani de deplin cult al personalității, ultimii 15 ani comuniști, datoriile externe se plăteau și în petrol, ca urmare benzina a fost sever raționalizată. Cota pentru un autoturism era la Cluj-Napoca 20 de litri pe lună. Se ajunsese la un absurd ieșit din comun din această cauză. Într-o

duminică circulau autoturisme cu număr par, în cealaltă duminică, cu număr... impar și tot așa.

În București, de exemplu, benzina nu era pe cartelă, iar pentru a face rost de ea se stătea la coadă și trei zile. De aceea, portbagajele românilor care călătoreau prin țară cu celebrele Dacii erau pline de canistre cu benzină obținute cu greu. Unii își depozitau canistrele pe balcoanele locuințelor când nu călătoreau.

Criza de alimente

Nu doar benzina sau energia electrică și termică erau raționalizate în „Epoca de Aur”, ci și... alimentele. Absurdul ceaușist a fost dus la extrem. Criza de alimente a „alimentat” nemulțumirea populară. Situația era tot mai tensionată. Mâncarea era oferită pe cartelă. De exemplu, un clujean avea ca rație lunară 5 ouă, 100 grame de unt, ½ kg carne, ½ kg carne porc, ½ litru de ulei. Iar rația de pâine în țară era de 350 gr/persoană/zi pe cartelă.

Totul era bazat pe o invenție ceaușistă: Legea Alimentației Raționale, elaborate de medicul personal al lui Nicolae Ceaușescu. Magazinele arătau în ultimul deceniu ceaușist sinistru: cvasigoale, doar cu creveți, celebrii „adidași”, adică copite de porc în loc de carne, sau diverse conserve fără gust. Excepție făceau conservele de fasole cu costiță, rare și ele. Această politică de stat a dus la furturi masive în mediul rural din C.A.P.-uri, la o agricultură de

subzistență masivă, iar la oraș, la celebra „descurcăreală” ajunsă în proporții de masă, unde orașeni „abili” se „descurcau” cu ajutorul „pilelor, cunoștințelor, relațiilor P.C.R.”. Procurarea de alimente a devenit obsesie națională. Cozile erau enorme înainte de marile sărbători. La Cluj-Napoca, oraș cu o fabrică de tradiție de bere, URSUS, cozile erau întinse pe sute de metri pentru câteva sticle sau o ladă de bere de Crăciun sau Revelion.

Procurarea alimentelor era o obsesie zilnică și excepându-i pe privilegiații sistemului, nomenclaturiștii Partidului Comunist Român, Miliției și Securității, fiecare român petrecea zilnic ore întregi la diferite cozi, pe orice vreme. De aici și denumirea de „generația de sacrificiu” sau „generația cu cheia la gât”. Părinții își trimiteau copii la cozi cu cheia la gât, iar după ce reveneau de la serviciu, când încă „nu s-a băgat” marfa căutată, îi înlocuiau pe copii. Situația devenise umilitoare și de nesuportat la scară națională. Vara, în vacanță, la mare, pe Litoral, să găsești să cumperi și să bei o sticlă de Pepsi sau Cola era o adevărată reușită, aproape miraculoasă. La fel iarna, cu portocalele sau bananele. Ultimele, verzi, erau puse pe hârtii sus pe dulapuri ca să se coacă și de obicei în ajun de Crăciun erau devorate. Românii, cu ingeniozitatea lor recunoscută, au început să inventeze surrogate: nechezol în loc de cafea și diverse „poșirci” în loc de băuturi alcoolice bune sau chiar fine. Până și berea care se servea la restaurantul „Ursus”

din centrul Clujului sau la terasa „Chios” era înjumătățită cu apă, iar o halbă costa 6 lei.

Cultul personalității

Ceașescu nu a mai suportat ca România să fie penalizată la creditele externe contractate în anii '70, tot de către el⁹, cel care ajunsese la putere în 1965, după moartea primului dictator comunist, Gheorghe Gheorghiu-Dej¹⁰.

În 21 martie 1989, la ședința Comitetului Politic Executiv (CpEx) al Partidului Comunist Român (PCR), de la Sala Palatului, din București, dictatorul Nicolae Ceaușescu anunța, fără să pună pe ordinea de zi, că „azi dimineață am dat banii pentru ultima tranșă din datoria externă. În 1980, România avea 11/12 milioane de dolari, iar la început de 1989 mai aveam 1, 15 miliarde de dolari, azi am achitat ultimii 137 de milioane de dolari și, cu aceasta, datoria bancară și de stat a fost achitată complet”.

În 1981-1982 România intrase în incapacitate de plată, pentru că scadențele la rate s-au suprapus, fiind programate greșit. Cu bani occidentali s-au ridicat marile combinate energoface, marile complexuri industriale comuniste, cu bani... capitaliști, împrumutați de România de pe

⁹ Emisiune Digi 24, *ibidem*.

¹⁰ Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate, O istorie politică a comunismului românesc*, Ed. Polirom, 2005; Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, București, Ed. Humanitas, 1998.

piețele externe, de la „dușmanul capitalist”. Enervat de penalitățile la credite, dictatorul Ceaușescu a decis Declanșarea plății în avans a datoriei și, implicit, supunerea populației la un deceniu de penurii care s-a dovedit groaznic. Pentru el, penalitățile au însemnat un afront, o pierdere de independență și de suveranitate națională. Economia României a înregistrat un șoc. Iar cel care a suferit a fost... poporul român, nu nomenclatura, nu comuniștii, deși P.C.R. avea 3,5 milioane de membri în decembrie 1989, când regimul a căzut.

Din 1982 a început raționalizarea energiei electrice, apoi alte restricții în lanț, la apă caldă, energia electrică și termică. Ani negri care au dus la capătul răbdării populația. Au făcut ca „mămăliga” românească să explodeze...

În ciuda scăderii dramatice a standardului de viață al românilor, cultul personalității „tovarășului” și „tovarășei” ajunsese la paroxism. Propaganda îl glorifica pe conducător și cenzura înăbușea din fașă aproape orice încercare de liberalizare. Aceasta a dus la fenomenul „șopârlelor”, adică la criticarea cu abilitate a regimului prin poezii, spectacole, concerte, unde se introduceau „șopârlele”, adică aluzii clare la dictatură. Au plătit pentru asta mulți artiști, inclusiv prin melodii cenzurate, cum a fost cazul melodiei intitulate „Canarul” a trupei Phoenix¹¹, sau

¹¹ Doru Ionescu, *Timpul chitarelor electrice. Incursiune în arhiva TVR*, București, Ed. Humanitas Educațional, vol. 1, 2005.

cu semnătura interzisă, ca în cazul Anei Blandiana, dar nu numai.

Cultul personalității, compus din defilări faraonice de 23 august, de ziua dictatorului și manifestări propagandistice în care era lăudată familia dictatorială, așa cum au fost Serbările Scânteii Tineretului sau Cenaclul „Flacăra” au dus la paroxism lauda la adresa regimului comunist pe fondul unor privațiuni tot mai drastice: cenzură, lipsa libertății de circulație în exterior, unde se ieșea doar cu aprobare de la Partid și de la Securitate, penurie de alimente și energie, lipsa libertății de expresie, frică generalizată de a-ți spune opinia în societate.

Recitator de calitate, Călin Nemeș a activat scurtă perioadă de timp la Cenaclul „Flacăra”, dar nu a fost unul din componenții determinanți, ci o apariție meteorică¹². „Șopârlele” anti regim erau strecurate mai degrabă în cenaclurile clujene ad hoc pe care Călin Nemeș le organiza cu alți intelectuali clujeni în căminele studențești.

„Nemeș era un recitator bun, foarte bun, mare uneori, de regulă avea poezii în repertoriu pe care le regăseam ulterior la Florian Pittiș. Avea poezii care îi plăceau teribil, pe care le recita și Pittiș, cum erau cele scrise de Radu Stanca. Călin a trecut și prin Cenaclul «Flacăra», a umblat o vreme cu ei, a recitat, dar nu mult. Recita acolo poezia

¹² Interviu privat cu Valentin Mălăescu.